

8. Familia

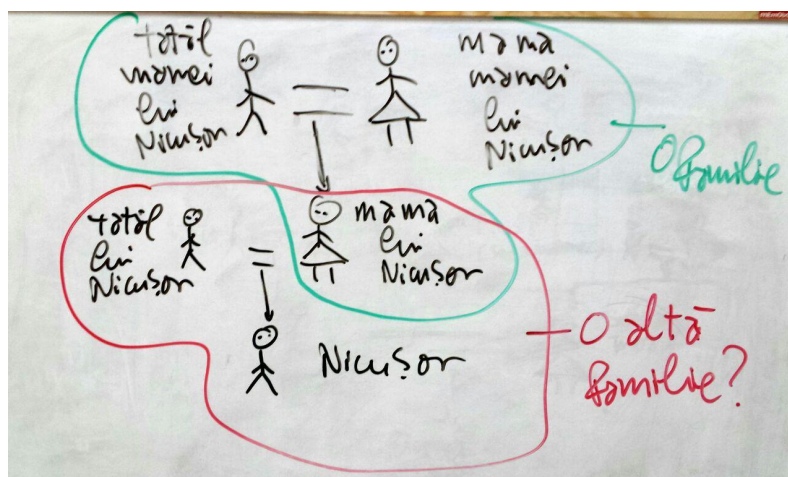
Nicușor discută la școală cu Larisa. Ea îi spune că familia ei se compune din mama ei, bunica din partea mamei și o pisică. “Dar familia nu e formată dintr-o mamă, un tată și din copii?”, întreabă Nicușor. Larisa spune că pentru ea familia e formată din cei care locuiesc împreună, iar tatăl ei s-a despărțit de mama ei și nu mai locuiește cu ei.

E limpede că Nicușor și Larisa nu înțeleg chiar același lucru prin “familie”, nu? Pentru unele cazuri, cele în care mama, tata și copiii ar locui împreună, amândoi ar fi de acord că acei oameni formează o familie. Dar pentru alte cazuri, ei nu ar mai fi de acord. Doar unul dintre ei ar putea avea dreptate. Sau chiar s-ar putea ca amândoi să greșească. Așa că îți propun să încercăm să răspundem împreună la această întrebare: “Ce este o familie?”

În țări diferite și în timpuri diferite oamenii au avut păreri diferite despre ce ar fi o familie. Dar părerile oamenilor nu ne interesează foarte mult atunci când încercăm să ne gândim noi înșine, cu mintea noastră, la un lucru.

Nu vreau să spun că nu ne interesează *deloc* ceea ce cred oamenii și ce anume numesc ei o familie. Dacă nu ne-ar interesa deloc, atunci am putea spune orice. Am putea spune, de pildă, că orice borcan cu murături e o familie. Nimeni nu ar fi de acord cu noi, dar nu ne-ar păsa. [poate fi inserat aici un desen amuzant]

Să începem, deci, cu ideea lui Nicușor. El spune că un tată și o mamă formează o familie împreună cu copiii lor. Dar tații și mamele au și ei părinți. Ce înseamnă asta? Mama lui Nicușor, împreună cu părinții ei (adică bunicii lui Nicușor) și frații și surorile ei formează o familie din care Nicușor nu face parte, dar împreună cu tatăl lui Nicușor și cu Nicușor însuși formează o altă familie, din care nu fac parte bunicii lui Nicușor? Dar dacă Nicușor stă în vacanță la bunici, el nu stă „în familie”?

Dacă ni se pare ciudat să vorbim așa, atunci poate am dori să spunem că Nicușor face parte dintr-o singură familie, în care intră și părinții lui, dar și bunicii, și poate și alte rude. În fond, și bunicii lui Nicușor au avut părinți. Potrivit ideii lui Nicușor de la început, bunica lui din partea mamei sigur a format o familie împreună cu părinții ei. Dar atunci nu ar trebui să spunem că nu e vorba despre două familii diferite, ci de o singură familie mai mare?

Dar dacă vom continua așa, unde o să ne oprim?

Iată o propunere. Există nume de familie. Dacă ne vom lua după acest obicei, poate ar trebui să spunem că toți cei care au același nume de familie fac parte din aceeași familie.

Însă nici asta nu ar fi o soluție bună, nu? Dacă Nicușor ar avea o soră, aceasta ar avea același nume de familie ca și el. Dar dacă s-ar căsători și și-ar schimba numele de familie după cel al soțului, nu ar mai face parte din aceeași familie cu Nicușor?

Și de ce doar fetele să ajungă să nu mai facă parte din aceeași familie ca și părinții lor, fiindcă doar ele își schimbă numele atunci când se căsătoresc? Dacă prin căsătorie copiii încetează să facă parte din familia părinților lor, fiindcă își fac propria lor familie, nu ar trebui ca acest lucru să fie valabil și pentru fete, și pentru băieți? Iar dacă prin căsătorie ei nu părăsesc, de fapt, familia părinților, nu ar trebui să spunem asta și despre băieți și despre fete?

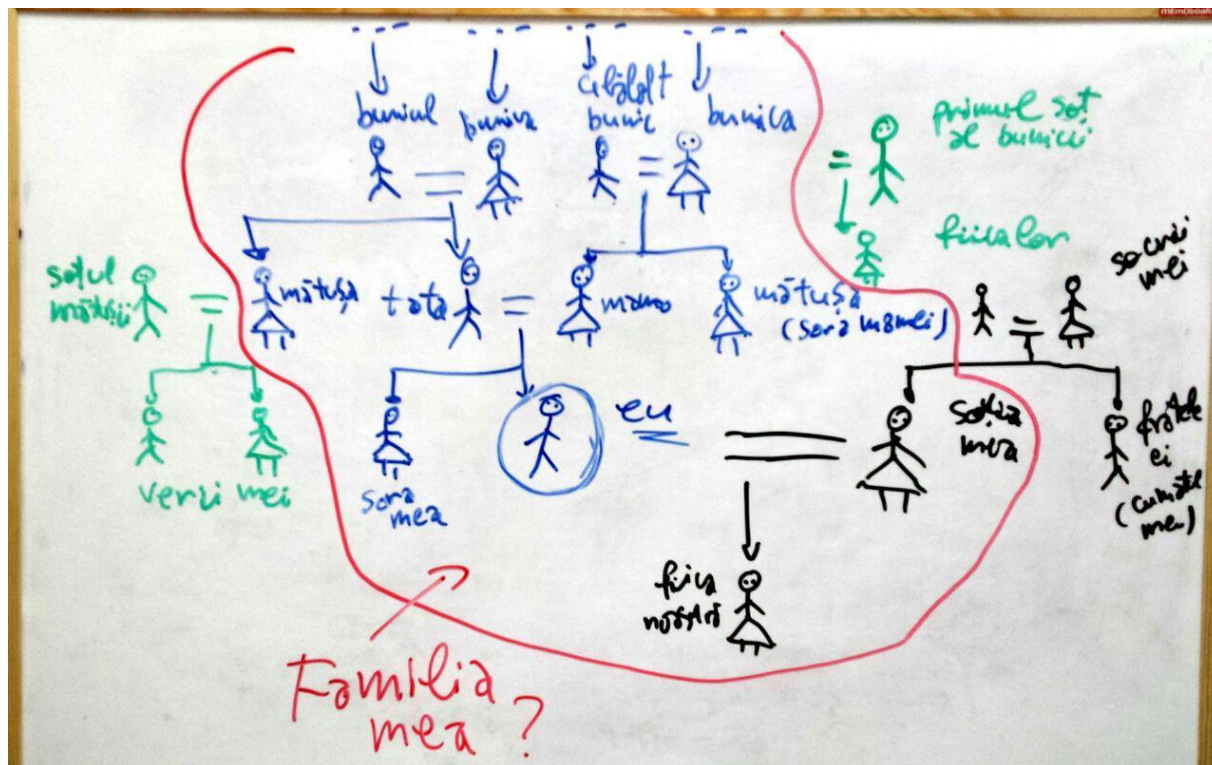
Sau dacă mama lui Nicușor nu și-ar schimba numele de familie prin căsătorie, ar trebui să spunem că ea nu face parte din aceeași familie ca și tatăl lui Nicușor?

În plus, nu toți oamenii care au același nume de familie chiar fac parte din aceeași familie. Unii pot avea același nume de familie fără să fie rude.

Prin urmare, numele de familie nu ne ajută prea mult să înțelegem ce e o familie. Și atunci, unde ne oprim atunci când spunem că anumiți oameni fac parte din aceeași familie?

*

Putem, dacă vrei, să spunem că există *două sensuri diferite* ale cuvântului „familie”. Într-un sens, toți cei care se înrudesc formează împreună o familie mare. În sensul acesta, tu faci parte din aceeași familie ca și străbunicii tăi și ca și stră-străbunicii tăi și așa mai departe. Nu e nevoie ca toți membrii familiei să fie în viață pentru a spune, în sensul acesta, că ei formează o familie. Dar pentru a lămurii ce se înțelege printr-o familie în acest sens ar trebui să vedem dacă includem absolut toate rudele în aceeași familie. Fac parte și verii de gradul trei ai nașului de botez al străbunicii mele parte din familia mea? În genere vorbind, unde se trage linia? Și care e regula?

Iar această problemă ne duce la o altă întrebare. Ce înseamnă că doi oameni *se înrudesc*? Se vorbește uneori despre “rudele de sânge”, dar nici asta nu e prea clar ce înseamnă. Un naș nu e o “rudă de sânge”, iar din acest motiv s-ar putea spune că nașii nu fac parte din aceeași familie ca și fiii lor. Dar dacă doi părinți adoptă un copil și îl cresc de mic, ei nu formează o familie împreună cu acel copil fiindcă nu sunt rude de sânge? De ce nu? În fond, doi oameni care se căsătoresc nu sunt rude de sânge între ei (adică *frați* sau *părinte și copil*), și totuși pot forma împreună o familie.

Dacă îți aduci aminte, Larisa spunea că și pisica face parte din familia ei. Or, e limpede că pisica nu e rudă de sânge cu ceilalți membri ai familiei, fiindcă e din altă specie. Dar cu siguranță că Larisa nu vorbea despre familie în acest sens. Adică în sensul în care s-ar putea spune că rudele formează împreună o mare familie, indiferent dacă mai sunt în viață sau nu. De altfel, cred că și pe noi ne interesează mai degrabă celălalt sens, cel potrivit căruia o familie e formată din doar câteva persoane, care nu sunt neapărat “rude de sânge”.

*

Doar că e ușor să vedem că nu toți cei care locuiesc împreună formează o familie. Ar putea fi vorba despre niște colegi de apartament, care locuiesc împreună fiindcă așa economisesc niște bani, dar nu se consideră o familie.

Și atunci, ce înseamnă să consideri că faci parte din aceeași familie? Copilul adoptat consideră că face parte din aceeași familie ca și părinții care l-au crescut fiindcă îi vede ca pe niște părinți (iar ei îl văd ca pe copilul lor). Dar nici acest lucru nu e obligatoriu. Să ne gândim la un copil care își pierde părinții într-un accident și e crescut de bunici. Acest copil ar putea să nu îi vadă niciodată pe bunici ca pe niște părinți, dar tot va considera că ei sunt familia lui, fiindcă ei sunt cei care l-au crescut.

Dar a spune despre cineva că e persoana care te-a crescut e suficient? Îmi pot închipui că aș crește într-un orfelinat. Una dintre doamnele de acolo se ocupă tot timpul de mine. Poate aș spune că ea este cea care m-a crescut, dar nu aș spune că formăm împreună o familie.

În plus, dacă două persoane se căsătoresc și nu au copii, mai formează împreună o familie sau nu? Iar dacă da, atunci înseamnă că oamenii pot forma o familie și fără să considere cineva că a fost crescut de altcineva.

Dacă vei spune că pentru o familie, în sensul acesta, restrâns, cineva trebuie neapărat să considere că a fost crescut de alt membru al familiei, o să îți dau un alt exemplu. Am prieteni căsătoriți care nu au copii, dar au un cățel. Îl au de când era mic. Au avut grijă de el, au mers cu el la doctor și așa mai departe. I-au făcut educație. Dar din câte știm, cățelii nu pot cu adevărat să gândească ceva de genul “Acești doi oameni m-au crescut”. Și atunci? Nu vom mai spune despre cei doi că formează o familie?

Poate vei fi de acord că nu e necesar ca în orice familie să existe un membru care spune că a fost crescut de unii dintre ceilalți membri ai familiei. În acest caz, mi-ai putea spune că pentru o familie esențial este ca membrii familiei să țină unul la celălalt, fie așa cum țin unul la celălalt doi oameni căsătoriți, fie așa cum țin părinții la copii sau copiii la părinți.

Dacă îți amintești ce am discutat atunci când vorbeam despre relațiile de prietenie, spuneam atunci că prietenilor trebuie să le pese unora de alții într-un anumit fel, dar asta nu se limitează la ce simt ei “pe dinăuntru”. Cred că și acum am putea spune ceva asemănător. Un părinte care spune că “simte pe dinăuntru” că își iubește copilul, dar nu se și poartă așa, nu e un adevărat părinte. Iar atunci, cum ar mai putea să facă parte din aceeași familie cu acel copil?

O să presupun că suntem de acord până aici. S-ar părea că am ajuns la concluzia că pentru a spune că niște oameni formează o familie trebuie să ne uităm la cum se poartă ei. Asta include și ceea ce spun, desigur, dar trebuie ca ei “să se poarte ca o familie”. Dacă se poartă ca niște străini, cum ar mai putea forma o familie? Doar în celălalt sens, în care familia cuprinde toate “rudele de sânge” (și poate și “rudele prin alianță”, adică prin căsătorie, dar cu anumite limite; am spus însă că nu vrem să ne batem capul prea mult cu acest sens).

Dar dacă spunem că formează o familie doar cei care “se poartă ca o familie”, încă ne folosim de ideea de familie pentru a spune ce e familia. Pasul următor ar fi să spunem ce înseamnă *să te porți ca o familie*.

Te voi lăsa să te gândești mai departe la asta, dar mai înainte aș mai dori să îți spun ceva. Ca de obicei, poți să nu fii de acord cu mine și să mergi pe alt drum pentru a înțelege mai bine ce e o familie. Dar dacă ești de acord că pentru o familie e esențial felul în care se poartă acei oameni unii față de alții, probabil vei spune că Nicușor greșește.

Pot exista grupuri de oameni formate dintr-un bărbat, o femeie și un copil (făcut de ei) care să nu se poarte deloc ca o familie. Iar atunci vom spune că ei se amăgesc că sunt o familie, fiindcă esența familiei nu e această simplă schemă.

Pe de altă parte, vom spune că un copil și un singur adult pot forma o familie dacă “se poartă ca o familie”. Sau că pot exista familii în care copiii sunt crescuți de mai mulți adulți, dacă aceștia se poartă toți ca niște părinți față de copii, iar copiii îi tratează pe toți ca pe niște părinți.

Sau familii în care părinții sunt doi bărbați sau două femei. În multe țări (dar nu și în România), două persoane de același sex se pot căsători și pot crește împreună copii. Părinții și copiii respectivi ar putea spune că formează împreună o familie.

Dar dacă pentru o familie e esențial să existe un tată și o mamă, așa cum crede Nicușor, atunci acei oameni doar *se amăgesc că formează o familie* și, indiferent cât de mult ar ține unii la alții și cum s-ar purta, nu ar putea să formeze o familie (cam așa cum nu pot *să devină rude de sânge* oamenii care *nu sunt rude de sânge*).

Mai simplu spus, cred că ar fi interesant, chiar dacă nu vei ajunge în punctul în care să poți spune perfect clar *ce anume e o familie*, măcar să ajungi la o concluzie în problema asta.

E familia „ceva ca specia”? Este ceva *fixat prin firea lucrurilor*, iar atunci oamenii nu pot alege să facă parte dintr-o familie prin felul în care se poartă (așa cum *nu poți alege să fii tigrul*, și chiar dacă *te porți ca un tigrul*, nu poți fi un tigrul fără să faci parte din acea specie)?

Sau familia e mai degrabă „ca prietenia” (desigur, relațiile sunt diferite), iar atunci oamenii *pot alege să facă sau nu parte dintr-o familie*, așa cum pot alege să facă parte dintr-un grup de prieteni?

11. Copii și părinți

Dacă tot ne-am gândit la ce înseamnă, de fapt, că mai multe persoane formează o familie, să ne mai gândim la ceva în legătură cu asta. Relațiile dintre părinți și copii par să fie foarte importante pentru o familie. Nu știu dacă sunt *esențiale* (adică dacă fără părinți și copii nu poate exista o familie), însă e limpede că sunt importante. Totuși, care este relația pe care o au părinții cu copiii? Ce înseamnă să fii copilul unor părinți?

Copiii și părinții, putem spune, țin unii la alții. Dar și prietenii pot să țină unii la alții. Și elevii și profesorii pot să țină unii la alții. O profesoară ar putea să țină la elevii ei la fel de mult pe cât ține la propriii ei copii.

Nu e nimic în neregulă aici. Există, totuși, o diferență. Ca mamă a copiilor ei, profesoara are față de acei copii anumite *obligații* pe care nu le are față de vreun alt copil.

Eu mă gândesc cam așa. Părinții i-au adus pe copii pe lume (iar părinții adoptivi se raportează la copiii lor ca și când ei i-ar fi adus pe lume). Din acest motiv, ei au o răspundere specială față de copiii lor.

E ca atunci când iei pe cineva cu tine la o petrecere. Tu ai chemat-o pe acea persoană cu tine, așa că ai o răspundere. Dacă persoana pe care ai luat-o cu tine nu a mai fost la vreo petrecere și nu cunoaște pe nimeni de acolo, trebuie să te asiguri că se descurcă și că se simte bine, nu?

Pe de altă parte, trebuie să ai grijă ca acea persoană pe care ai adus-o tu la petrecere să nu le strice petrecerea celorlalți invitați, purtându-se nepotrivit. De aceea, părinții trebuie să aibă grijă de copiii lor până când aceștia se vor putea descurca singuri pe lume și trebuie să îi educe în așa fel încât „să nu le strice celorlalți petrecerea”. Față de alți copii nu au aceeași răspundere.

Mă rog, cam asta cred eu. Nu e obligatoriu să fii de acord cu mine. Oricum, nu despre părinți așa vrea să discutăm acum, ci despre copii.

Să ne închipuim, așadar, că Andreea discută cu mama ei, care îi spune că trebuie să se ducă până la magazinul din colțul străzii și să cumpere roșii, cartofi și dovlecei. „De ce trebuie să mă duc?”, întreabă Andreea. Iar mama ei îi spune că trebuie să se ducă pentru că toți copiii *trebuie să asculte de părinți*.

Andreea nu vrea să o sâcâie pe mama ei, dar e curioasă în legătură cu asta. „Promit că o sa merg la magazin”, spune ea, „dar ai putea să îmi spui de ce copiii trebuie să își asculte părinții?”.

Mama Andreei e surprinsă de întrebare. „Nu m-am gândit niciodată la asta”, răspunde ea. Și adaugă: „O să mă gândesc la un răspuns în timp ce te duci până la magazin. Când te întorci, promit să discutăm și să îți spun ce cred eu.” [poate fi introdus un desen aici]

Din fericire, noi nu trebuie să așteptăm ca Andreea să cumpere roșii, cartofi și dovlecei. Putem să ne gândim singuri la ce i-ar putea răspunde mama ei. Ea ar putea spune, de pildă, că așa e obiceiul.

Și ea și-a ascultat părinții când era mică, toți copiii pe care i-a cunoscut își ascultau părinții, așa că e normal să se aștepte, la rândul ei, să fie ascultată de copii.

Însă Andreea ar putea să răspundă, la rândul ei, că ea înțelege foarte bine de ce mama ei *se așteaptă* ca ea să o asculte, doar că ea era curioasă să știe de ce *trebuie* să o asculte. Adică de ce ar avea *obligația* să facă asta.

Faptul că părinții noștri au ascultat de părinții lor nu ne obligă automat și pe noi să îi ascultăm pe ei. Poate că ei au făcut asta *fără să fi avut obligația să o facă*.

Poate că de fapt copiii nu au avut niciodată obligația să îi asculte pe părinți și totul a fost o păcăleală, transmisă din generație în generație. Și chiar dacă părinții mei ar fi avut *cu adevărat* obligația să își asculte părinții (dintr-un motiv necunoscut), de aici nu decurge *automat* că și eu aş avea aceeași obligație. Situația se poate schimba, de la o generație la alta.

De aceea am vorbit la început despre obligațiile părinților. Acelea pot fi justificate vorbind despre faptul că părinții i-au adus pe copii pe lume (sau și-au asumat rolul acesta atunci când au adoptat un copil). Ei au luat *o decizie* care implica o serie de *răspunderi*. Dar copiii nu au luat decizia de a veni pe lume. Nu au fost întrebați dacă vor să fie aduși pe lume sau nu.

Aici situația nu seamănă cu mersul împreună cu un alt invitat la o petrecere. Când iau pe cineva cu mine la o petrecere, am o anumită răspundere pentru acea persoană pe care o iau cu mine, dar și acea persoană are răspunderi, fiindcă a fost de acord să vină cu mine. Însă copiii aduși pe lume nu aleg să vină pe lume. Se trezesc, pur și simplu, pe lume, într-o familie, cu niște părinți. Și atunci, de ce ar avea obligația să îi asculte pe părinți?

Poate că mama Andreei va spune că asta face parte din educație. Un copil care nu face ce i se spune nu poate să învețe mai nimic. Iar lucrul acesta se vede și la școală. Și acolo, când copiilor li se dau lecții de făcut, ei au obligația să le facă pentru că doar așa pot să învețe la acele materii. La fel, un copil care ar dori să învețe să cânte la pian, să zicem, nu ar putea să învețe dacă nu ar asculta de profesor.

Iar cu asta ar putea fi de acord și Andreea. Însă ea va spune că nu toate cazurile în care părinții le spun copiilor să facă un lucru (sau să nu facă anumite lucruri) par să aibă legătură cu educația. În fond, mersul la culcare la ora nouă seara nu prea seamănă cu făcutul lecțiilor. [ar putea fi introdus și aici un desen]

Dar mama Andreei va spune că educația nu înseamnă doar lecții. Educația poate fi și ca o pregătire pentru o viață bună. Iar o viață bună e, printre altele, o viață cu un program de somn regulat. O viață bună ar putea să includă o mulțime de obiceiuri sănătoase, legate nu numai de

somn, ci și de masă, de spălatul pe dinți (și, în genere, de igienă), de felul în care îți petreci timpul liber, de alegerea prietenilor și de multe altele.

În legătură cu toate acestea Andreea ar putea avea mai multe observații. Prima ar fi că doar un copil foarte mic ar putea fi *complet nepregătit* pentru viață. Iar dacă acesta ar fi motivul principal pentru a-i asculta pe părinți - a primi de la ei o pregătire pentru a duce o viață bună mai târziu -, atunci ar însemna că pe măsură ce cresc, copiii nu mai trebuie să îi asculte atât de mult pe părinți.

O altă observație ar fi că unele lucruri pe care le cer părinții de la copii nu par, totuși, să îi pregătească în vreun fel pentru viață (cum ar fi să meargă la magazin și să cumpere legume). În fine, Andreea ar mai putea observa că dacă un copil *nu a hotărât să vină pe lume*, asta înseamnă că nici *nu a ales să se pregătească pentru viață*. Iar atunci, de ce *ar trebui* să se pregătească pentru viață?

Mama Andreei va accepta, probabil, prima observație. În fond, se consideră că orice copil e pregătit pentru viață după ce a împlinit 18 ani. Ar fi ciudat ca în ziua de dinainte să împlinești 18 ani să ai obligația să faci absolut orice și-ar spune părinții, iar a doua zi acea obligație să dispară ca prin minune.

Pe măsură ce un copil crește și devine tot mai pregătit pentru viață, are tot mai puține de învățat de la părinți. Dacă pentru a învăța astfel de lucruri trebuie să îi asculte, atunci trebuie să îi asculte tot mai puțin, încetul cu încetul.

Pe de altă parte, e ușor de văzut că nu toate obligațiile copiilor față de părinți dispar la 18 ani. Ceea ce înseamnă că nu toate au legătură cu educația. (E drept, unele ar putea să nu aibă legătură cu relația specială dintre părinți și copii, fiind simple obligații de politețe, pe care le avem față de orice persoană, sau obligații legate de faptul că trăiești în aceeași casă cu altcineva și așa mai departe.)

A doua observație a Andreei are legătură tocmai cu astfel de lucruri. Mersul la magazin poate fi o pregătire pentru viață primele dați, fiindcă ar fi util să înveți să faci cumpărături. Dar după ce ai învățat să faci cumpărături, nu prea mai ai ce să înveți mergând la magazin. Și atunci, de ce ar trebui să te duci?

Nu știu ce să spun. Poate nu trebuie neapărat. Adică poate *nu ai obligația* să faci asta, dar dacă o faci, e clar că i-ai putea ajuta pe părinți. Iar asta e o faptă frumoasă. Când ajuți pe cineva să treacă strada, de pildă, poate nu ai obligația să o faci. Totuși, dacă o faci, faci o faptă frumoasă. Avem *obligația* să facem fapte frumoase? Nu știu. Tu ce crezi? [aici ar mai putea fi introdus un desen]

Revenind însă la obligații, unele ar putea avea legătură și cu faptul că părinții ne iubesc și se îngrijorează pentru noi.

Să zicem că sunt copil, iar părinții îmi interzic să trec printr-un anumit loc după ce s-a întunecat, fiindcă se tem că aș putea să pățesc ceva. Să zicem, în plus, că nu vreau să ocolesc și că mie locul respectiv nu mi se pare periculos.

Dacă le voi spune că am trecut pe acolo și că totul a fost în regulă, ei tot se vor îngrijora, deși mie mi se pare că n-are rost să își facă griji. Dacă nu le voi spune că am trecut pe acolo, le voi ascunde ceva. Într-un fel, va fi ca și când i-aș păcăli, iar eu nu vreau să îi păcălesc. Ce îmi rămâne de făcut?

Poate ar trebui să încerc să îi conving că nu e, de fapt, nici un pericol. Dar dacă ei nu se lasă convingși? Copiii și adulții văd pericolul foarte diferit. Părinții spun de obicei că ei văd mai corect, fiindcă au mai multă experiență. Dar asta nu înseamnă că ei au întotdeauna dreptate. [poate fi ilustrată cu un desen și această situație]

*

În paranteză fie spus, chiar și atunci când e vorba despre educație, adulții se pot înșela. Majoritatea adulților cred și acum că e important pentru copii să învețe să scrie de mână. Dar s-ar putea ca până când vor ajunge mari copiii care învață acum să scrie de mână să nu se mai folosească la nimic scrisul de mână.

Dacă va fi așa, va însemna că adulții s-au înșelat. Sau s-ar putea ca peste 10 ani toate cumpărăturile să ni le facem pe internet și să descoperim că nu era nevoie să învățăm să mergem la magazin. Nu e ca și când atunci când devii adult nu mai faci nici o greșeală. Poate că adulții sunt doar niște copii mai mari.

Însă ar mai trebui să adaug două lucruri aici. Chiar dacă uneori greșesc, părinții au intenții bune. Ei nu vor să le facă rău copiilor, punându-i cu bună știință să învețe (sau să facă) ceva inutil. În doilea rând, adulții au, totuși, mai multă experiență. Dacă o colegă sau un coleg dintr-o clasă mai mare îți spune ceva despre școală, probabil o să fii de acord că are mai multă experiență, fiindcă a mers mai mulți ani la școală. La fel e și cu părinții. Chiar dacă s-ar putea să fie doar niște copii mai mari, contează că sunt mai mari. Au mers mai mulți ani la școală, au avut prieteni mai mulți ani, au ieșit în oraș mai mulți ani și așa mai departe.

*

Să ne întoarcem, însă, la ceea ce discutăm. Ce obligații am în situația în care părinții îmi cer să nu trec pe întuneric prin parc? Dacă mi se pare important să nu îi mint sau să nu îi păcălesc, poate că ar trebui să le spun că eu cred că se înșală și că nu e nici un pericol să trec pe acolo. Ei mi-ar putea răspunde că dacă totuși voi păși ceva, va fi răspunderea lor, ca părinți. Până la urmă, de câte ori un copil se îmbolnăvește sau se lovește sau pățește altceva, părinții sunt cei care trebuie să aibă grijă de copil, să meargă cu el la doctor și așa mai departe.

Hm,.. Am fost de acord că părinții au răspunderi, dar *ei au ales să fie părinți*. Faptul că părinții au anumite răspunderi ar putea să creeze obligații pentru copii? În fond, dacă un copil e suficient de mare încât să poată veni singur acasă și după ce s-a întunecat afară, nu înseamnă că e în stare să își aleagă singur drumul?

Dacă aș fi copil, poate că aș lua-o totuși pe drumul mai lung și nu aș trece prin parc. Dar nu cred că aș considera că *trebuie* să îi ascult pe părinți în legătură cu asta. Mai degrabă, m-aș gândi că nu e un efort prea mare și că *ar fi frumos* să țin cont de ceea ce *mă roagă* părinții. În plus, m-aș gândi că părinții, chiar dacă se pot înșela uneori, chiar au mai multă experiență, așa că merită să țin cont de sfaturile lor. (Sigur, asta o spun acum, când nu mai sunt copil. Adevărul e că mi s-a întâmplat de mai multe ori să cred că părinții își fac griji prea multe și apoi să descopăr că aveau dreptate.)

*

În fine, ultima observație a Andreei era că dacă un copil *nu a ales să fie în viață*, nu se vede de ce *ar fi obligat să se pregătească pentru viață*. Ce crezi că ar putea spune despre asta mama Andreei?

Poate va răspunde că una este *să alegi să te naști* și alta e *să alegi să fii în viață*. Copiii nu aleg să se nască, dar după ce s-au născut fac și ei o mulțime de lucruri pentru a rămâne în viață. La început le fac dintr-un instinct de supraviețuire, dar apoi ei aleg în mod conștient să trăiască în continuare. Așa că, dacă se poate spune că *au ales să fie în viață*, atunci se poate spune și că au o răspundere - *să se pregătească pentru viață*.

Nu știu dacă ești de acord cu tot ce am spus. Adevărul e că sunt greu de stabilit obligațiile copiilor față de părinți și e și mai greu să ne dăm seama pe ce se bazează aceste obligații. Pregătirea copiilor pentru a avea o viață bună (sau măcar pentru a înțelege ce e viața) mi s-a părut un punct de plecare bun, dar tu ai putea să cauți altceva.

N-aș vrea ca părinții tăi să creadă că încerc să te conving să nu-i mai asculți. Ca și în alte rânduri, eu nu vreau să te conving de nimic. Sincer vorbind, nici nu cred că ar putea exista în realitate copii care să nu țină cont de nimic din ce le spun părinții. Problema noastră era să vedem *cum s-ar putea justifica* obligația de a-i asculta pe părinți, atâta tot.